

СТРУКТУРА И ОРГАНИЗАЦИЯ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ В ИСПАНИЯ. РОЛЯТА И МЯСТОТО НА СЛЕДСТВИЕТО И ПРОКУРАТУРАТА

*Антонио Верчер Ногера*²⁷

Ако има нещо, което да е от съществено значение за работата на испанските прокурори, то това е нуждата те да работят свободно. Когато се натъква на препятствия, затруднения или влияние от политически или друг характер, прокурорът не е в състояние да работи по открит и свободен начин. Тогава в известна степен се нарушава принципът за справедливо правораздаване. Този принцип се натъква на сериозни препятствия, най-малкото от гледна точка на основните свободи. В такива ситуации не сме в състояние да зачитаме съответните нормативни актове. Испанският опит показва, обаче, че е необходимо да измине много време, преди да се стигне до положение, при което прокурорът работи напълно свободно и независимо. В Испания има ясни примери за липса на свобода и свободно изпълнение на служебните задължения. Тази липса на свобода се свързва с принципа за законосъобразност, защото в редица държави в много случаи има пряка връзка между принципа за законност и принципа за възбуждане на съдебно преследване.

За продължителен период от време прокурорът в Испания беше представител на правителството и в много от случаите нямаше възможност да работи свободно. Например в закона от 1817 г. се казва, че прокурорът е представител на изпълнителната власт, той е част от правителството. Осмелявам се да предложа една книга, написана от Чарлд Бренар, един велик английски писател, който е прекарал известно време в Испания, работил е в испански библиотеки и е написал труд върху организацията на съдебната власт в Испания. Ако се направи справка с тази книга, ще се установи какво означава едно лице да е едновременно част от изпълнителната власт и да работи в прокуратурата. Това, че прокурорът е част от изпълнителната власт, означава, че не може да работи свободно. Ако в своята работа той не може да зачита принципа за законността, той е напълно изгубен. За съжаление, в миналото испанският прокурор беше част от изпълнителната власт и нямаше възможност да работи достатъчно ефективно.

Интересно е да се отбележи, че 100 години по-късно, в Закона за държавното устройство от 1967 г., ситуацията се промени – там се казва, че прокурорът в Испания представлява връзка между съдебната и изпълнителната власт. Факт е обаче, че на практика нещата не стояха така. В уредбата на прокуратурата от 1969 г. се посочва, че всяка заповед, устна или писмена, която прокурор получава от министъра на правосъдието, трябва да бъде изпълнена безусловно и по най-бърз начин.

С въвеждането на демократично управление в Испания и приемането на новата испанска Конституция през 1978 г. бяха премахнати ограниченията за изпълнение на задачите на прокурора, включително правилото за

²⁷ Антонио Верчер Ногера е прокурор към Върховния съд на Кралство Испания. Притежава диплома по право от юридическия факултет на университета във Валенсия, магистърска степен по право от Харвардския университет и докторска степен по право от университета в Кеймбридж, Великобритания. Заемал е различни прокурорски постове, член е на експертни групи към Съвета на Европа и е наблюдател към Групата държави срещу корупцията на Съвета на Европа (ГРЕКО).

изпълнение на заповедите на министъра на правосъдието. Чл. 124 от Конституцията постановява, че държавната прокуратура има мисия да съдейства за осъществяването на правосъдието в защита на законността, правата на гражданите и обществения интерес. Прокуратурата освен това трябва да бъде гарант за независимостта на съдилищата и за отстояване на обществения интерес пред тях.

Въз основа на чл. 124 от испанската Конституция беше приет Устройственият статут на прокуратурата. Чл. 3 и чл. 4 от този статут въвеждат на първо място функциите, и на второ място средствата, които се предоставят на прокурора. Според разпоредбите на чл. 3 и чл. 4 прокурорът има няколко много важни функции: да бъде гарант за независимостта и ефективността в работата на съдиите в съдилищата, да следи за зачитането на основните права и свободи във всички производства, да предявява искове по гражданскоправни и наказателноправни дела, да взема участие в защита на правото и на обществения интерес в производства по брачни дела и други дела, предвидени в закона, да участва в наказателни производства, включително като предлага предохранителни мерки, да се ангажира с производства, които ще спомогнат за разкриването на факти и за установяването на истината и др.

Прокурорът има и функции, свързани с осигуряване на изпълнението на съдебните решения. Един съд може да се произнесе с решение, но може да се окаже, че е много трудно това решение да бъде приведено в изпълнение. Именно прокурорът е този, който трябва да се заеме с тази задача.

За да осъществява своите задачи, прокурорът разполага с определени правомощия. Той може да упражнява контрол, да изисква информация относно конкретни съдебни решения и производства, да посещава по всяко време местата за временно задържане и затворите, да издава съответни заповеди и указания към органите на съдебната полиция, да предоставя информация на обществеността и т.н. Чл. 4 предвижда и задължение за всички институции да предоставят информация на прокуратурата, свързана с изпълнението на нейните функции.

Възможно е при осъществяване на дейността на прокуратурата да се получат различия между главния прокурор и останалите прокурори. Това е един много интересен аспект от системата на прокуратурата в Испания. В чл. 5 от Устройствения статут на прокуратурата е посочено, че йерархичната структура на прокуратурата трябва да се зачита, но едновременно с това принципите за безпристрастност и законност продължават да бъдат най-важните. Когато не може да се постигне съгласие между по-горестоящите и по-нисшестоящите прокурори, се прилага чл. 27 от закона, който предлага няколко варианта за постигане на договореност. В случай, че по-нисшестоящият прокурор смята, че това, което се иска от него, противоречи на общоприетите правила, той има начин да избегне този проблем.

Още две особености, които следва да бъдат отбелязани, са институтът на главния прокурор, който е регламентиран в чл. 29, и Прокурорският съвет, уреден в чл. 14. Според чл. 29 главният прокурор се определя и назначава от краля по предложение на правителството, след като кандидатурата е разгледана от Генералния съвет на съдебната власт. Това трябва да бъде лице с най-малко 15 години практика в областта на правораздаването. Главният

прокурор се назначава за определен срок и не може да бъде освобождаван, освен ако е извършил тежко престъпление.

Чл. 14 регламентира състава и функциите на Прокурорския съвет. Това е орган, в който са представени различните прокуратури. Правомощията на Прокурорския съвет са подробно уредени в закона.

В заключение, по традиция в системата на испанската прокуратура работят изявени специалисти, но същевременно престъпността е вече много по-добре организирана, а икономическата власт в ръцете на престъпниците – по-силна. В резултат на това прокуратурата трябва да реагира, за да отговори по същия начин на това предизвикателство. Тук нямам предвид прокуратурата също да извършва престъпления, а да бъдат сформирани специални структури и специално обучени органи. По традиция в Испания съществуваше специализирано звено за борба с тероризма към Националния съд, а съвсем скоро бяха създадени два специализирани органа за борба с трафика на наркотици и с организираната престъпност и корупцията.

В момента има няколко законопроекта, които имат отношение към работата на прокуратурата и които след няколко години ще станат закони. С един от тях се цели да се предотврати домашното насилие – нещо, което често се среща в Испания. Вторият законопроект има за цел да се защити околната среда от престъпления спрямо нея. Има и отделен законопроект, чието предназначение е да се избегнат криминални действия, свързани с трудовоправни и социални отношения.